

SÜLEYMAN TALAY • Yaşamaktan Soğumadan

SÜLEYMAN TALAY 1958'de Batman'da dünyaya geldi. Açık Öğretim'de, İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde okudu. 1970'lerde Batman Devrimci Liseliler Derneği'nin kuruluşunda yer aldı. Batman Şubesi'nin kurucu başkanlığını yaptığı İlerici Gençler Derneği'nin (IGD) Merkez Yönetim Kurulu yedek üyesi oldu. Batman ve Siirt'te Türkiye Komünist Partisi (TKP) adına yöneticilik görevleri üstlendi. 1980 yılının yaz aylarında kısa süre hapis yattı, 12 Eylül askeri darbesi olunca yaklaşık 9 yıl siyasi kaçak olarak yaşadı. TKP-TİP Birleşmesi ile oluşturulan TBKP'de ve Sosyalist Birlik Partisi (SBP) Kuruluş Çalışmaları Süreci'nde yer aldı. Küyerel Düşünce Grubu ve Küyerel Yayınları kurucularından biridir. Batman'da yaşıyor.

İletişim Yayınları 2468 • Anı Dizisi 77

ISBN-13: 978-975-05-2182-9

© 2017 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Zeynep Berker

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI İstanbul, 1990. Serbest bırakılan

TBKP tutuklularının kutlama yemeğinden

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SÜLEYMAN TALAY

Yaşamaktan Soğumadan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
Batman'da ilk yıllar.....	9
Okul yılları.....	20
Kahvehanelerdeki devrimciler.....	37
Bir devrimcinin ilk adımları.....	42
İlerici Gençler Derneği kuruluyor.....	52
TKP'li yıllar.....	72
Moskova'da altı ay.....	81
Moskova'dan sonra.....	92
Yalnız devrimci.....	105
Hapishane deneyimi ve 12 Eylül.....	106
İstanbul ve otelleri.....	132
Partiyle ilişkiler kopuyor.....	156
Geriyeye bakınca.....	172
90'lı yıllar.....	186
İkinci turun sonunda.....	189
Yıllar sonra Batman'da.....	191
Küyerel Düşünce Grubu.....	196
Dağılma devri.....	203
Yeni hayat.....	210
ALBÜM.....	213

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitabı, 10 Ağustos 2015 - 26 Şubat 2016 tarihleri arasında yazdım. Yazmam gerektiğine inandığım ilk andan itibaren hissettiğim güçlü bir istekle çalışmaya koyuldum. Çocukluğumdan başlayarak içinde bulunduğum ya da bir biçimde içinden geçtiğim yahut tamamen dışarıdan gözlemlediğim, ilgimi çeken kimi süreçleri ve bununla beraber “düşünsel serüven”imizi merkeze oturtmaya çalışarak hayatımı kalemin sırtına yüklemeye cesaret ettim. Becerebildim mi onu ben bilemem de, siz, bilirsiniz.

Kitabın editörü değerli Tanıl Bora’ya, İletişim Yayınları’yla ilişkilenebilmemdeki katkısından ötürü değerli Barış Özkul’a, kitabın yayına hazırlanmasında emeği geçen tek tek herkese en içten teşekkürlerimi sunarım...

SÜLEYMAN TALAY
21 Nisan 2016 / Batman

Batman'da ilk yıllar

Küçük bir oda büyüklüğünde bir antre. Bir salon. Hem banyo hem kiler olarak kullanılan bir oda daha. Mutfak antrede. “Mutfak” mı dedim? Bir ocağın etrafına mutfak denirse, mutfak işte. Bu kerpiç evin küçük avlusunun orta yerinde yaklaşık bir metre derinliğinde, evin bütün atık suyunun aktığı, kuyuyu andıran bir çukur. Tuvalet, avlunun dışarı açılan kapısının yanında, bir çukurun üstünde. Ben, ilkokula başlayana kadar ne kanalizasyon sistemi ne de su şebekesi vardı bizim oralarda. Elektrik de yoktu. Karanlıktan korkardım. Akşamları tuvalete giderken çok çeviktim o yüzden.

Batman'da, bir kısmı Devrim Caddesi seviyesinde bir kısmı da cadde altında kalan bu küçük kerpiç evde yaşadık. Kurtalan'ın Zok (Yanarsu) köyünden Batman'a gelip yerleşen babam, ilkokul mezunuydu; TPAO'da işçiydi. Babam gibi kendisi de Şafii mezhebine mensup olan annemse hiç eğitim almamış, ev ve çocuk işleriyle ilgiliydi. Ortalama iki üç yılda bir kardeşim olurdu. Annem hangi birimizle ilgilene-

bilirdi ki. Babaannem, bitişişimizdeki evde kirada otururdu. Babam ilerleyen yıllarda o evi babaanneme satın aldı. Babaannem, anneme çok baskı yapardı; hiç geçinemezlerdi. Üstelik erkek torunlarını, kız torunlarından bariz bir şekilde üstün görürdü. Babam da diğer çocuklarından beni kayırırdı. Mesela Sait ağabeyime çok baskıcı yaklaşırdı. İlkokulu bitirdikten sonra onu ortaokula göndermedi. Metal kaynak işleri atölyesine çırak olarak gönderdi onun yerine. E tabii o zamanlar, bir meslek sahibi olmak, altın bileziğe sahip olmak demektir. Hatice ablam da okula gönderilmedi. Annem de babam da kızlarının okumasından yana değildi. O dönem Batman'daki egemen zihniyet buydu çünkü.

Babam, hafta içi gündüzleri işte, akşamları da misafir olmazsa genellikle kiraathanede olurdu. Akşam yemeklerine bile nadiren gelirdi. Kiraathanede, ramazan ayı hariç, parasına iskambil oyunları oynardı. Tüm yıllık izinlerini ramazan ayına denk getirir, bu süreçte bol bol uyur, oruç tutardı. Sucuđu çok severdi babam. Sucuđun eksik olduğu bir sahur soframızı hatırlamıyorum. İftara doğru da çiğ köfte yodururdu sık sık. İftarımı açtıktan sonra da çarşıya gider, sahura doğru gelirdi.

Babam, pazar kahvaltılarını çok önemserdi; bütün ailenin bir arada olmasını isterdi. Kimse kaçamak yapamazdı. O kahvaltılara özenle hazırlanırdı babam, çeşit çeşit pastalar alırdı; süt pazar kahvaltılarımızın olmazsa olmazıydı. Mert bir adamdı babam, savurgan denecek derecede eli açıktı. Kasap, manav ve bakkaldan yaptığımız düzenli alışverişlerimizde ödeme aylık olurdu ve babam aldığı şeylerin fiyatlarını asla sormazdı. İzinli olduğu cumartesi öğleden sonraları ya da pazar günleri alışverişe çıktığında bazen beni de yanında götürürdü. Bir gün babamın fiyat sormama alışkanlığını suiistimal eden bir esnafı fark ettim ve babama durumu anlattım. Bunun üzerine babam esnafı konuştumu bilmiyo-

rum ama bir daha oradan alışveriş etmedi. Esnaflar TPAO'da çalışan müşterilerine büyük önem verirlerdi, velinimet olarak görürlerdi onları. 1969 yılıydı galiba, TPAO'da işçilerin grevi vardı. Babam, "Haklarımızı istiyoruz," diyordu. Hatırlıyorum, söz konusu grev süresince pek çok dükkân ya da mağazanın kepenklerinde ya da vitrinlerinde "İşçilerin yanındayız" yazılı pankartlar asılıydı.

Anne ve babam bizden, yabancılardan uzak durmamızı, komşularımızı rahatsız etmememizi, arkadaşlarımızla kavga etmememizi, kendilerinden izinsiz ya da habersiz mahallelerden uzaklaşmamamızı, okuldan kaçmamamızı, temizliğimize önem vermemizi, akşam yemeklerinde evde olmamızı isterdi. Çizilen bu sınırlar ihlal edildiğinde annem genellikle, "Seni babana şikâyet edeceğim," der fakat çok nadiren şikâyet ederdi. Babamdan korkardık. Evdeki mutlak otoriteydi; bazen anneme de şiddet uygulardı.

Çocukluğumu düşününce, arkası bol yamalı bir şort giydiğim geliyor gözümün önüne. Üstelik o şort üstümdeyken babamın beni çarşıya gezmeye ya da alışverişe götürdüğünü de hatırlıyorum. Bu, yoksulluktan, ekonomi yapma zorunluluğundan filan kaynaklanmıyordu. Bir tür alışkanlık mıydı? Belki. "İsraf kötüdür" kanısı yerleşmişti zihinlere sanırım. Yoksa kıyafet alamayacak durumda değildik. Hiçbir zaman o kadar zor günler geçirdiğimizi hatırlamıyorum. Fakat dediğim gibi, israftan kaçınmak için böylesi önlemler alınırdı. Annem örneğin, mutfak harçlıklarından artırdıklarıyla o dönemlerde yaygın olan kaçak kumaş satıcılarından ihtiyaçlarımıza göre taksitli alışverişler yapardı. Babam da bundan memnun olur ve taksitleri öderdi.

Mutfağımız da her zaman bereketliydi. Ailem, elimizdeki erzakı gerektiğinde komşularımızla, akrabalarımızla paylaşırdı. Bize köyden bazen mevsimine göre, domatesten pekmeze kadar türlü türlü doğal ya da işlenmiş gıda gelirdi. Ba-

zen de kavurma için koyun getirirlerdi. Babam bu hediyeleri hiçbir zaman karşılıksız bırakmaz, masrafını fazla fazla öderdi, böylece herkes bu durumdan memnun kalırdı. Annem bu erzakı kışlık sandığımızda muhafaza ederdi. Neler yoktu ki içinde: Cevizden kuru üzüm, cevizli sucuktan pekmez ürünlerine, kavrulmuş kavun karpuz çekirdeklerinden, haşlanıp kurutulmuş nohuda kadar her şey...

Böylesi bolluk içinde büyüdüğümünden mi bilmem, yanık margarin kokusunu, pastörize olmamış yanık tereyağı kokusunu hiç sevmem. Bizim mahallede bu kokuların sindiği evlere çok girip çıktığımdan etkilendim belki de. O yüzden başka evlerde hiçbir zaman yemek yemezdim. İlle de evde, annemin yemeklerinden yerdim. Gerçi biz de margarin kullanırdık ama bizimki mide bulandırıcı gelmezdi bana. Hatta Sana yağını çok severdim. Dışarıda acıkıp eve yemeğe gitmek yerine pencereden annemden ya da ablamdan istediğim yiyeceklerden biri, üzerine Sana margarin sürülmüş, onun da üzerine toz şeker serpilmiş bir dilim ekmektir. Bazen de salçalı ekmek isterdim.

Çocukluğumun dünyası, evet müthiş zengin, alabildiğine renkli, dolu dolu idi. Ne var ki, mahalle çocuklarının arasına karşımam için biraz mücadele etmem gerekmişti. Yaşça onlardan küçük olduğum için beni aralarına almak istemiyorlardı. Ne yapıp edip bir biçimde aralarına katılabildiğimde de beni benimsemeleri kolay olmadı çünkü ciddiyet ya da sessizlik gerektiren kimi oyunlarda ben oyunu gırgıra aldığım, kahkahalarla güldüğüm ve birkaç arkadaşımı da güldürdüğüm için o önemli işin başarıya ulaşmasını riske atıyordum. Fakat zamanla bu sorunları aştık, birbirimize kenetlendik. Böylece de yıllarca süren çok iyi dostluklar edindik. Mahalle ekibinin önde gelen isimleri, Ateş Naci, Taş Mehmet, Şirin, Mecnun, Mehmet Şah İba ve Silo (namı diğer Tosun; yani ben) idi. Mahalleden bu ekibin dışın-

da olan arkadaşlarımız da oldu: Hüseyin Değer, Talat Özdamar ve Mehmet gibi.

Birbirimize bu kadar sıkı sıkıya bağlanmamızda yatan temel sebep muazzam bir oyun repertuvarına sahip olmamızdı belki de. Çoğunlukla kumara benzer oyunlar oynardık ama tabii ki esas niyet eğlenmekti. Parasına yazı tura oynardık, çeşit çeşit misket oyunları türetirdik. Bakkallarda da misket satılırdı ama biz bazen kendi aramızda da alıp satar-dık. Körebe, saklambaç, çelik çomak, futbol, uçurtma, topaç vs. bin bir çeşit oyunumuz vardı. Çikletlerin iç ve dış ambalajları arasında bulunan, dönemin sinema, müzik ya da spor dünyasından ünlü isimlerin numaralı fotoğraflarıyla oyunlar oynardık. Bu oyun ikiden fazla kişiyle oynanırdı, en büyük rakamları tutturana kadar kazanırdı. Kazananlar kazandığı fotoğraf kartlarını ambalajları bozulmamış çikletlerle birlikte oyun kurucuya satabilirdi. Metal paraları, beton, taş ya da briketten duvarlara vurarak oynadığımız bir tür dart oyunu vardı bir de. Burada esas olan, duvara vurulan paranın belirlenen noktanın en az bir karış yakınına denk gelebilmesiydi. Bir karışlık daire içindeki belirli noktaya en yakın vuruşu yapabilen kazanıyordu ve oyuna başlamadan önce belirlenen bahsi elde edebiliyordu. Daha küçük yaşlarda bu bahis meselesine girmemiz, ilerleyen yaşlarda kiraathanelere gidebilme vizemizi sağlayacak iskambil oyunlarına heves sarmamızı da kolaylaştırdı. 52, pişti, 101 vs. oynardık.

Aşık oyunu oynardık bir de mesela. Küçükbaş hayvanların arka bacaklarında bulunan, dikdörtgen biçimindeki bir kemiktir aşık. Bir tür bilye oyunuydu bu. Oyunun sonunda kazanılan da kaybedilen de aynı: aşık. Aramızda aşık alım-satımı da yapardık. Kıymetliydi yani. Bazen de aşıkları komşumuz yaşlı Hacı Kaso'dan satın alırdık. Hacı Kaso (Kasım) geçimsiz biriydi. Kendisinden yaşça epey küçük, Adanalı bir eşi vardı. Güçlü bir kadındı, evin hâkimiydi. TPAO'da, misa-

firhanenin çamaşırhanesinde çalışırdı. Beni çok severdi. Pek çok kez beni de misafirhaneye götürmüştür ve her seferinde de oradaki, bize göre lüks olan banyoda yıkanmamı sağlamıştır. Hacı Kaso'nun büyük oğlu Mehmet, bizim için hep "karanlık" biriydi. Küçük oğlu Ahmet ise bizimle arkadaşlık kurmaya çalıştıysa da olmadı.

Kartopu oynamak bizim için en eğlenceli oyunlardan biriydi. Ne ki, kimi zaman topumuz kardan olmuyordu. İçi toprakla doldurulmuş kâğıt kâselerle, damların üzerinden siper alır, ekipler ya da mahalleler arası savaş oyunlarıyla ortalığı toza dumana boğardık. Haşarı çocuklardık. Bazen de, parmaklarımızın arasına toplu iğne sıkıştırır, caddeden geçenlere "Merhaba," diyerek el sıkışırdık. Kışın buz tutan yollardan geçenler kayıp uçsun diye yolu kayganlaştırırdık, bol karlı caddelerde çukur açar, çukurun üzerini samanla, onun da üstünü karla örterdik ki geçenler fark etmeyip bu tuzaklara düşsün. Bunun gibi pek çok yaramazca oyunlar oynardık. Çok eğlenirdik tabii ama bir o kadar da kovalanır, küfür yerdik.

Kafamızda bu kadar kırk tilki dolanırken büyüklere de bulaşmadan edemiyorduk. Bizim muhitte üç bakkal vardı. Tori adındakiyle, ilgimizi hiç çekmediği için uğraşmazdık. Keçel (Kel) Haydar ile Hacı Kasım ise delice eğlenebilme-
miz için bize malzeme veriyordu. Bir yaz mevsimindeydik, bizim caddenin kenarlarında kanalizasyon çalışmaları yapıldığı için kanallar kazılmıştı. Çıkarılan toprak da kanalın kenarlarına yığılmıştı. Keçel Haydar'ın dükkânının iki yanında da toprak yığını doluydu. Kavun karpuz da dükkânın önüne yığılmış. Arkadaşlarla iki grup olduk. Bir grup Haydar'ı lafa tutacak, diğer grup da dükkânın yanındaki toprak yığına açtıkları çukurlara kavun karpuz dolduracaktı. İş bitince hep birlikte Haydar'a, "Kavun karpuz satışların da iyiymiş, baksana bayağı az kalmış," diye takıldık. Haydar "Yok

yahu,” diyerek patladı birden. Hep birlikte dükkândan çıkıp baktık, Haydar, “Allah Allah,” diyor akıl sır erdiremiyordu. Tabii biz yeteri kadar eğlendikten sonra sakladığımız kavun karpuzları yerine aynı planla yerleştirdik. Sonra da Haydar’a durumu anlattık.

Yine bir gün bu Keçel Haydar’ı gördük ki yüzü gözü şişmiş. Biriyle kavga ettiği için yüzünün bu hale geldiğini anladık tabii. “Geçmiş olsun,” dedik, “Ne oldu?” Haydar olayı anlatmayıp “Eşek arısı soktu,” diye cevap vermişti. Hazır eşek arısı demişken anlatayım, yaramazlıklarımızın karşılığını bazen feci şekilde de alıyorduk tabii. Eşek arıları, yuvalarını bizim kerpiç evlerimizdeki ya da damlarımızdaki bitişme yerlerinde kalan boşluklara yapıyorlardı. Biz de içine toz toprak doldurduğumuz kâğıttan kâselerle ya da ateşin dumaniyla saldırırdık bu yuvalara. Bir gün arılar gerçekten çıldırdı ve doğrudan bize saldırdılar. Her tarafımızı iğnelediler, her yerimiz günlerce şiş kaldı.

Hacı Kasım ise neredeyse kör gibiydi. Oğlu olmadığı zamanlar dükkâna bakan yaşlı bir amcaydı. Keçel Haydar gibi o da bizi severdi. Yine bir yaz, akşam vakti Hacı Kasım’a takılmaya gittik. Komşudan yürüttüğümüz üç tekerlekli kasalı bir bisikleti dükkânın önüne bıraktık. Yine bir grup Hacı Kasım’ı lafa tutarken diğer grup bisikletin kasasına kavun karpuzları doldurdu. Sonra hep birlikte oradan ayrılıp yarınlarda bir yere bisikleti bırakarak geri döndük. Hacı Kasım’a, “Hırsızlar gelse ne yaparsın,” diye sorduk. O, “Ben her şeyi görürüm, kimse benim dükkânımdan bir şey çalamaz,” diyordu. Üstelik bunu her seferinde yapıyordu. Eğlencemiz bitince aldığımız kavun karpuzları yerine bırakırdık. Bu eğlencelerden bize arta kalan da büyüklerin yalan söyleyebileceği gerçeği olurdu çoğunlukla. Üç tekerlekli bisikletleri yürütmelerimiz çocukluğumun en keyifli olaylarından. Arkadaşlarım bu gibi işlerde beni aralarına almak istemezlerdi

mesela. Zira çok dikkatli ve sessizce “iş”i halletmek gerekiyordu. Bense sessizliği kahkahalarımın bozuyordum.

Tek katlı dört beş kerpiç evin bir arada olduğu bir avluda en az bir bisiklet olurdu. Akşamın ilerleyen saatlerinde oraya gider, kapıyı ustalıklı açardık. Fakat ben kendimi tutamaz ve “Büyük soygun başlıyor,” diye kahkaha atmaya başladım. Benden etkilenen arkadaşlarım da kahkahalarla gülmeye başlayınca iş sekteye uğradı. Yine de sonunda bisikletleri aldığımız gibi “Ver elini Batman,” diye bağırarak, bisikletin kasasına doluşup türkü şarkı söyleye söyleye Batman’i turlardık.

Kürtler arasında o tarihlerde yılbaşı yaygın olarak 13 Ocak’ta kutlanırdı. Bugünün akşamında kılıktan kılığa, biçimden biçime girer ve gece yarısına kadar süren etkinlikler yapardık. Batman’i turladığımız eğlencelerimizden biri de buydu. O zaman bizler için Batman hepi topu birkaç mahalle demektir zaten. Hem kendi mahallemizdeki hem de yakın mahallelerdeki evlerin kapısını çalar, “Serésalé bínésalé, qudé qurikeki bı de wemalé” (Yılın başı yılın sonu, Allah bu aileye bir erkek çocuk vere) der ve bahşış beklerdik. Bahşış vermeyenlere de “Péwede marek é kör” (Soksun onları bir kör yılan) diyerek kargışlardık. Bu etkinliklerimizden pek çoğumuzun ihtiyacı olmasa da çokça kuru üzüm, ceviz, üzüm pastırması, cevizli sucuk vesairenin yanı sıra az da olsa para toplardık. Fakat bizim için esas olan eğlenmekti. Haylaz çocuklar olduğumuz için bazen taşkınlık da yapıyorduk. Mesela bir sefer bize kapıyı açmayan bir evin avluya açılan tahta kapısını menteselerinden söküp yere atmıştık.

Dedim ya, bizde oyun tükenmezdi. Yüzme de bunlardan biriydi. Bizim evden batıya doğru yaklaşık bir kilometre ötede, 19 Mayıs Mahallesi’ne giden yolun sol yanında büyük bir kerpiç üretim sahası vardı. Sahada, içinden toprak alındığı için 1 metre derinliğinde geniş bir çukur oluşmuştu. Çukur

sonbahar ve kış aylarında suyla dolar ve göle dönüşürdü. Haziran, temmuz aylarında çocuklar, ergenler toprağın rengini alan o suda yüzmeye giderdi. Çukurun bir kenarında da metalden bir elektrik direği vardı. Direğin alt tarafı betonla örülmüş bir set gibiydi, suya atlamak için çok elverişliydi.

Ben yüzmeyi ne zaman öğrendim hatırlamıyorum ama Batman'daki İsa é Genco'nun ilk özel havuzuna çokça gitmişliğim vardır. Genco'nun havuzunun altında su değirmeni vardı. Bir gün havuzdayken susadım, değirmene indim. Oradaki bir kadından bir tas su istedim. Kadın, "Here jeré lımlé rasté meyzeke, lıwır zerık heye, wi zeriki bine ez aw bıdım te" (Yukarı git, sağa bak, orada zerık var, o zerıkı getir sana su vereyim) dedi. Kürtçede "zer", "sarı" demektir. Ben de "zerık"ten "sarıca" diye bir şey anladım. Kadının dediği yere gidip sarı bir şeyler aradım ama bulamadım. Tas da göremedim. Döndüm kadına "Mın teşteki zerık nedit" (Ben sarıca bir şey göremedim) dedim. "Vi," dedi kadın; kalktı gitti, az sonra elinde bir tasla dönüp bana su verdi. Meğer onlar tasa "zerık" diyorlarmış.

Batman'ın ikinci özel havuzu da Hacı Ali'ninkiydi. Bu havuz da bostanların orta yerine kurulmuştu. Bostanların içinden geçerek havuza giderdik ve hayatımda yediğim en lezzetli domatesler o bostandakilerdi. Bu yeni havuz daha temiz, daha bakımlı olduğu için artık onun müdavimiydik. Tabii her zaman hijyen arayan çocuklar değildik. Batman Çayı'na da sık sık giderdik. Mesela bir gün, yüzerken bir arkadaşımızın eline bir parça taze dışkı gelmişti. Midesi bulanıp hemen çaydan çıktı dışarı. Biz de "Nereden çıktı bu şimdi," diye düşünürken o arkadaşımız birden "Düşündüm de galiba o benim dışkımdı," dedi. Biz de hemen dönemin meşhur, "Kendim ettim kendim buldum" şarkısını söylemeye başladık. Çayda yüzebilmek için birtakım önlemler almamız gerekiyordu. Çay kenarındaki köylerin çocuklarıy-

la iyi geçinebilmemiz ve yengeçlere dikkat etmemiz gerekiyordu. Bu köylerin çocukları şehirlilerden hiç hoşlanmazdı ve hep dövmek isterlerdi. Önce bunun önüne geçmemiz gerekti. Alimallah biz de köylüydük! Esas tehlike, yengeçlerdi. Her gidişimizde gördüğümüz ergen bir çocuğun üst duşağının tam orta yeri yarıktı ve bunu kendisine yengeçlerin yaptığını söylerdi.

Mahalle arkadaşlarımın bir kısmından farklı olarak ben siteye de girebiliyordum. Site, TPAO'ya ait bir sahada üst düzey idari ve teknik personelin yanı sıra ustabaşı ya da baş-sondör gibi çalışanları için inşa ettirdiği bir tür iskân alanıydı. Bu geniş sahada, havuzlar, restoranlar, misafirhaneler, çamaşırhaneler, çay bahçeleri, spor sahası, market, sinema salonu, ilkokul ve ortaokul, çamlık alanlar vs. vardı. Cadde ve sokakları düzgün asfaltlı, tertemiz bir yerdi. TPAO'nun işçi çalışanlarının aile bireyleri, etrafı tel örgülerle çevrili bu siteye kartla girebiliyordu. Elbette seviyordum burayı. Orada pek çok kez sinemaya, havuza gittim. Çamlıklarında oturdum, sokaklarında gezdim. Ne var ki bu sitenin sahip olduğu ayrıcalıklardan benimle birlikte arkadaş çevrem de rahatsızdı. Zaman içinde bu rahatsızlığın tahminimden çok daha köklü ve yaygın olduğunu fark edecektim. Batman'ın siteye göre geri bırakılmışlığını kabul edemiyorduk.

Site dışındaki etkinliklerimiz için paraya da ihtiyacımız vardı. Ben, cebinde her zaman günlük harçlığı olan bir çocuktum gerçi. Babam, fazladan para istediğimde de geri çevirmezdi. Arkadaşlarıma uydum herhalde, yaklaşık dokuz yaşındayken yazın, halka tatlı, pasta vs. satan arkadaşlarıma katılmaya karar verdim. Tabii babam bunu asla görmemeli, duymamalıydı. Böyle bir şeye asla izin vermezdi ve öğrenirse çok fena olurdu.

Yazın, babam hariç tüm aile efradı avludaki taht üzerinde uyurdu. O zamanlar sabah ezanıyla uyanırdım. Yakın-

daki lluh (Êlîhé) mahallesinden (ki, burası köy haliyle eski Batman'dır) gelen ezan sesi, müezzinin ezanı okuyuşundaki incelik, makam çok hoşuma giderdi. Ezan bitince kal-kar giyinir, pastacının ya da tatlıcının imalathanesine giderdim. İmalathaneler, yirmi otuz metrekairelik salonlardı. Salona varış saatine göre sıraya dizilir, ürün hazırlandığında sıramıza göre, istediğimiz kadarını tepsiyle alır ve Batman sokaklarına dökülürdük. “Pastacı geldi, tatlıcı geldi,” diye bağıra bağıra satardık tatlılarımızı. Benim dikkat etmem gereken üç şey vardı. Birincisi, bizimkinden uzak bir mahalleye gitmeliyim, ikincisi sattığım ürün anaparayı çıkarmalı, üçüncüsü de havuz giriş ücreti ya da bisiklet kiralama bedelini çıkarmalıyım. Bu hedefi tutturduktan sonra arta kalanları ya yer, ya başkalarına dağıtır ya da dışarıdan satın almışım gibi eve götürüp kardeşlerime verirdim.

Bir gün, belki bu işe başladığım onuncu sabahında, kahvaltılı sofrasında ağabeyim beni, “Seni babaya söylerim,” diye uyardı. Meğer annem durumu ağabeyime anlatmış. “Babaya söyleme bırakacağım,” dedim ona. Ve ertesi gün sabah ezanıyla uyanıp halka tatlıcısının yolunu tuttum yine. Tesadüf bu ya, o gün de enteresan bir olaya tanık oldum ve bu halka tatlı satıcılığını bıraktım. Tatlı imalathanesinde halka tatlılar Kürtçede “tıfık” dediğimiz bir ocakta yapılırdı. Tatlıcı usta, ateşin üzerinde genişçe bir metal kabın içinde önce yağı kızartır, sonra o kızarmış yağın içine halka şeklinde hamuru pompadan indirirdi. Tabii usta bunu yaparken, kızarmış yağın ve ateşin başında olduğu için terlerdi ve terini omzundaki havluyla silerdi. Ancak o gün öyle yapmadı. Alnında biriken teri, sağ elinin başparmağıyla toplayarak kızarmış yağın içine sıçrattı. Ben, bunu görünce mide bulantısıyla imalathaneyi terk ettim. Ve o günden sonra çok sevmeme rağmen uzun süre halka tatlı yiyemedim.

Çocukken çalışma konusunda babam yalnızca buz satıcı-

lığı için izin ve destek verdi. Sözünü ettiğim dönem, buzdolabının pek üretilmediği, sıradan insanlar için lüks bir eşya olduğu zamandı. Düşünün, çoğu insanın evinde elektrik bile yoktu. Babam bana bir tezgâh kurdu, terazi ve kasatura aldı. Ben o zaman, Batman'ın tek buzhanesinden buz alır, tezgâhta kilo ile satardım. Buz kalıpları, yaklaşık 1.20 cm boyunca, 15 cm genişliğinde ve yaklaşık 12 kg ağırlığındaydı. Bu işi de ilkokul dördüncü sınıfı bitirdiğim yaz, aşağı yukarı bir ay sürdürdüm.

Okul yılları

1965-1966 eğitim öğretim yılında ilkokula başladım. Okulun ilk günü babam da benimle gelerek beni sınıfın sağındaki sıraların en önüne oturttu ve öğretmen gelene kadar da yanımdan ayrılmadı. Fakat ben okula gitmek istemiyordum. Gitmek istemediğim için ağlamıştım da. Hemen okuldan ayrılıp eve, mahalleye dönmek istiyordum. Babam yanımda kaldığı süre boyunca beni sakinleştirmeye çalışıp alışacağımı, seveceğimi söylemişti. Ben pek de ikna olamadan öğretmen geldi ve babam çekip gitti.

Okula başladığımda iyi kötü Türkçe konuşabiliyordum. Evde, annem ve ablam sadece Kürtçe bildiği için Türkçe neredeyse hiç konuşulmazdı. Fakat babam Türkçe bilmemizi isterdi, buna çok önem verirdi. Mahallede çocuklarla Türkçe de konuşurduk. Buna karşın okul arkadaşlarımdan çoğu hem Türkçe konuşmada hem okuma-yazma öğrenmede epey zorluk yaşamışlardı. Ben Türkçe okuma-yazmayı çabuk öğrendim ama her zaman vasat bir öğrenci oldum. Okul beni çok çekmezdi. Oyun oynamayı çok sevdiğim için okuldan pek hazzetmezdim ama haylaz da sayılmazdım galiba. İlkokuldaki temizlik kontrollerinde bazen saçım uzun olduğu için uyarı alırdım, onun dışında hiçbir sorun yaşamadım.